

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG – 4101-08-03/2012
P/12/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
T +48 68 410 66 00, F +48 68 410 66 39
lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/094 – Profilaktyka narkomanii w szkołach.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze
Kontroler	Anna Huziej, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 82730 z dnia 4 października 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Elektronicznych i Samochodowych im. Marii Skłodowskiej – Curie, ul. Staszica 2, 65-175 Zielona Góra (zwany dalej <i>Zespołem Szkół</i> lub <i>Szkołą</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Stanisław Rogulski, dyrektor Zespołu Szkół. (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości¹, działalność kontrolowanej jednostki w zakresie planowania oraz realizacji działań dotyczących profilaktyki narkomanii w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Szkolne Programy Profilaktyki na lata 2010/2011 oraz 2011/2012 opracowano w oparciu o wyniki diagnozy środowiska uczniów, przeprowadzonej na podstawie zapisów w dzienniku pedagoga szkolnego oraz rozmów z nauczycielami. Działania w ramach profilaktyki przeprowadzali przeszkoleni nauczyciele i pedagodzy.

Szkoła nie dokonywała jednak ewaluacji Programów, skutkiem czego był brak możliwości oceny skuteczności i przydatności podejmowanych działań w odniesieniu do założonych celów.

NIK pozytywnie ocenia działania interwencyjne podjęte przez pracowników Zespołu Szkół w związku z podejrzeniem posiadania na terenie Szkoły narkotyków przez jednego ucznia. Działania te były zgodne z przepisami prawa² oraz z opracowanymi w Szkole Procedurami postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją, a także zostały odpowiednio udokumentowane.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna na rzecz uczniów, ich rodziców i nauczycieli udzielana była w Szkole na zasadach określonych w odpowiednich przepisach prawnych³.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Opis stanu faktycznego

W Szkole opracowano Szkolny Program Profilaktyki, zgodnie z wymogami określonymi w załącznikach nr 4 i 5 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Par. 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz.U. Nr 26, poz. 226).

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. Nr 11, poz. 114).

z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁴, (zwanego dalej *rozporządzeniem w sprawie podstawy programowej*), stosowanym na podstawie § 7 i 8 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół⁵.

(dowód: akta kontroli str. 4-16)

W roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 w Szkole zatrudnionych było łącznie 3 pedagogów szkolnych, do zakresu czynności których należał m.in. współudział w opracowywaniu programu profilaktycznego Szkoły oraz podejmowanie działań profilaktyczno-wychowawczych wynikających z ww. programu. Zadania w zakresie kształtowania i nadzorowania realizacji planu profilaktycznego Szkoły, do dnia 31 sierpnia 2011 r. były przypisane wicedyrektorowi Szkoły Pani Anecie Gendera.

(dowód: akta kontroli str. 17-22, 26-27)

Z dniem 1 września 2011 r. etat ww. osoby został zlikwidowany, a zadania te nie zostały przypisane żadnemu z pracowników.

Stanisław Rogulski - dyrektor Zespołu Szkół wyjaśnił, że zadanie dotyczące kształtowania i nadzorowania planu profilaktycznego Szkoły nie zostało przypisane od 1 września 2011 r. do zakresu czynności żadnego z pracowników z powodu przeoczenia. Zadanie to, mimo nie powierzenia w formie pisemnej, wykonywała Pani Krystyna Komorowska – wicedyrektor⁶ (...).

(dowód: akta kontroli str. 17-18, 23)

Aneks z dnia 15 października 2012 r. zakres czynności wicedyrektor Krystyny Komorowskiej został poszerzony o działania w zakresie kształtowania i nadzorowania realizacji planu wychowawczego i profilaktycznego szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 25)

W roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 obowiązywały dwa Szkolne Programy Profilaktyki (zwane dalej *SPP* lub *Programami*), jeden opracowany 1 września 2010 r., drugi 1 września 2011 r. W ww. Programach nie wskazano okresu ich obowiązywania.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 28-31)

W okresie objętym kontrolą osoba odpowiedzialna za opracowanie Programu ani osoby uczestniczące w jego opracowaniu nie uczestniczyły w szkoleniach dotyczących metod jego konstruowania, bowiem nie uzyskały informacji o szkoleniach w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 28-31, 34, 36)

SPP zostały uchwalone przez Radę Rodziców w porozumieniu z Radą Pedagogiczną, co było zgodne z art. 54 ust. 2 pkt 1 b ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁷.

(dowód: akta kontroli str. 28-31)

Programy zakładały działania w stosunku do nauczycieli, rodziców i uczniów. Wskazano w nich, że zostały one opracowane w oparciu o diagnozę środowiska uczniów oraz rozmowy z nauczycielami, z uwzględnieniem następujących problemów występujących w środowisku szkolnym: agresja, przemoc, narkomania, brak kultury osobistej, wagary, brak zainteresowania nauką.

Opracowanie Programów poprzedzano coroczną diagnozą środowiska uczniów.

⁴ Dz.U. z 2002 r., Nr 51, poz. 458 ze zm.

⁵ Dz.U. z 2009 r., Nr 4, poz. 17.

⁶ W Zespole do 31 sierpnia 2011 r. było 4 wicedyrektorów.

⁷ Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm.

Pedagog szkolny przeprowadził diagnozę środowiska uczniów na podstawie zapisów w swoim dzienniku. W dzienniku tym odnotowywane są wszystkie działania pedagoga szkolnego w trakcie roku szkolnego, w tym m.in. incydenty, w których uczestniczą uczniowie, mające miejsce na terenie szkoły jak i poza nią, rozmowy z uczniami i ich rodzicami, z kuratorami sądowymi, policjantami i pracownikami instytucji wspomagających rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 28-31, 33, 35, 79)

Cele Programów były następujące: zapobieganie przemocy i agresji, profilaktyka uzależnień, zwiększenie efektów kształcenia oraz podnoszenie kultury osobistej. Cele nie były mierzalne (obiektywnie weryfikowalne przy pomocy wskaźników) ani nie zostały określone w czasie.

(dowód: akta kontroli str. 4, 10, 28-31)

Z wyjaśnień Anety Gendera wynikało, że programy te były opracowywane na dany rok szkolny i taki też był okres realizacji celów w nich zawartych.

(dowód: akta kontroli str. 33, 35)

Dla realizacji każdego celu przewidziano konkretne zadania, formy (sposób) ich realizacji, realizatorów (osoby odpowiedzialne) oraz odbiorców działania.

Działania z zakresu profilaktyki narkomanii były umieszczone w szerszym kontekście profilaktyki uzależnień dotyczących spożywania alkoholu i palenia papierosów oraz działań wzmacniających pożądane podstawy, tj. rozwijanie umiejętności asertywnego zachowania.

W zakresie profilaktyki narkomanii SPP zakładały przede wszystkim działania z poziomu profilaktyki uniwersalnej (na 8 zaplanowanych działań w tym obszarze, tylko jedno dotyczyło profilaktyki selektywnej, tj. pomoc uczniom po inicjacji narkotykowej).

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 28-31)

W Programach położono nacisk na działania z zakresu profilaktyki uniwersalnej z uwagi na fakt, że problem narkomanii był rzadkim zjawiskiem w Szkole.

(dowód: akta kontroli str. 33, 35-36)

W SPP nie przewidziano realizacji programów profilaktycznych których skuteczność została potwierdzona (np. zamieszczonych w Banku Programów Profilaktycznych, rekomendowanych przez Krajowe Biuro ds. Zapobiegania Narkomanii), z uwagi na ocenę, że nie są one odpowiednia dla uczniów Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 28-31, 34, 36)

Zakładane działania profilaktyczne obejmowały zajęcia warsztatowe dla młodzieży prowadzone przez pedagoga, w zakresie realizacji zadania pn. dostarczenie wiedzy na temat szkodliwości stosowania środków odurzających. Nie zakładano udziału wychowawcy w ww. warsztatach, ani też nie wskazano ich wymiaru czasowego. W pozostałych przypadkach działania te obejmowały np. rozmowy, lekcje wychowawcze, komisje dyscyplinujące, współpracę z innymi instytucjami np. sąd, kuratorzy, policja, poradnia psychologiczno-pedagogiczna.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 28-31)

W SPP wskazano, że jego skuteczność będzie oceniana w trakcie posiedzeń Rady Pedagogicznej podsumowującej pracę w pierwszym i drugim semestrze, a także przez bieżące monitorowanie oraz samoocenę osób zaangażowanych w jego realizację. Oceny będą formułowane za pomocą takich narzędzi, jak m.in.: obserwacje, hospitacje, sprawozdania, ankiety, rozmowy indywidualne z rodzicami, nauczycielami oraz uczniami. Uzyskane wyniki posłużą do analizy przeprowadzonych działań, ich skuteczności oraz potrzeby wprowadzenia ewentualnych zmian.

(dowód: akta kontroli str. 9, 15, 28-31)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

1.2. Plany doskonalenia nauczycieli

W Zespole Szkół obowiązywały roczne plany doskonalenia nauczycieli. W planach na rok szkolny 2010, 2011 i 2012 nie przewidziano doskonalenia umiejętności profilaktycznych w zakresie uzależnień. Pomimo nieujęcia tych zadań w planie, pracownicy szkoły uczestniczyli w szkoleniach dotyczących profilaktyki uzależnień opisanych w dalszej części Wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 37-44)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że plany doskonalenia nauczycieli są opracowywane na podstawie zgłaszanych przez nauczycieli tematów szkoleń (kursów, studiów podyplomowych), w których chcieliby oni uczestniczyć. Nieujęcie w tych planach doskonalenia umiejętności profilaktycznych wynikało z tego, że nauczyciele nie zgłaszali potrzeb w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 23)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu
faktycznego

W Szkole nie opracowano strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem, o której mowa w § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem⁸, zwanego dalej *rozporządzeniem w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej*. Statut Szkoły nie przewidywał opracowania ww. strategii. Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że w Szkole nie występują zagrożenia uzależnieniem, uzasadniające konieczność opracowania Strategii. W związku z powyższym, za wystarczające uznał opracowanie jednego z elementów ww. Strategii, tj. Procedur postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją.

(dowód: akta kontroli str. 23)

Z danych uzyskanych w toku kontroli wynika, że w roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 jeden raz były podejmowane przez Szkołę działania interwencyjne w związku z podejrzeniem posiadania środków odurzających przez ucznia (opisano w pkt. 2.2.), a pomoc psychologiczno – pedagogiczna, w związku z używaniem narkotyków, została udzielona dwóm uczniom (opisano w pkt. 2.3).

(dowód: akta kontroli str. 57)

W Szkole opracowano jeden z elementów strategii, wymienionych w § 10 wyżej powołanego rozporządzenia, tj. Procedury postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją⁹, które były zgodne z Procedurami postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 59-70)

⁸ Dz.U. Nr 26, poz. 226.

⁹ Wprowadzone zarządzeniem Dyrektora numer 19/2007 z dnia 26 października 2007 r.

¹⁰ Modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena częściowa

Opis stanu
faktycznego

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1. Realizacja działań profilaktycznych

Spośród 8 poddanych badaniu zadań dotyczących profilaktyki narkomanii przewidzianych do realizacji w SPP w roku szkolnym 2010/2011, Szkoła realizowała 5¹¹, tj.:

a) zadanie pn. *Dostarczenie wiedzy na temat szkodliwości stosowania środków odurzających* poprzez m.in. przeprowadzenie przez pedagoga szkolnego oraz wychowawców klas zajęć warsztatowych dla młodzieży. Pedagog szkolna przeprowadziła zajęcia warsztatowe dotyczące dopalaczy i narkotyków dla czterech klas (jedna klasa I szkoły zawodowej oraz technikum: jedna klasa I, jedna klasa II i jedna klasa IV), a w 16 klasach wychowawcy przeprowadzili lekcje wychowawcze dotyczące problematyki narkotyków (szkoła zawodowa: jedna klasa I, dwie klasy II i jedna klasa III, technikum: sześć klas I, dwie klasy II, dwie klasy III i dwie klasy IV)¹². Zajęcie te przeprowadzono w 5 z 8 klas szkoły zawodowej oraz 15 z 33 klas technikum.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 58, 72-74, 76)

b) zadanie pn. *Szybkie reagowanie gdy uczeń przebywający na terenie Szkoły jest pod wpływem narkotyków* było realizowane m.in. poprzez dyżury nauczycieli podczas przerw; zebranie od rodziców uczniów klas I oświadczeń, czy wyrażają zgodę na wykonywanie testów na obecność narkotyków. Ponadto Szkoła posiadała testy na obecność narkotyków.

c) zadanie pn. *Jasne sformułowanie zasad zachowania w szkole* było realizowane m.in. poprzez lekcje wychowawcze, w czasie których uczniowie dziewięciu klas I technikum zostali zapoznani z regulaminem i statutem, zajęć takich nie przeprowadzono dla uczniów klas I szkoły zawodowej ani pozostałych uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 72-74)

d) zadanie pn. *Zorganizowanie młodzieży czasu wolnego* – zadanie to było realizowane poprzez koła zainteresowań (m.in. dziennikarskie, motocyklowe, młody Europejczyk, kartingowe, strzeleckie, szkolne koło LINUXA, koło PCK-HDK) oraz zorganizowano zajęcia sportowe (SKS),

e) w celu realizacji zadania pn. *Propagowanie zdrowego trybu życia* - w ramach akcji Honorowego Krwiodawstwa zorganizowano konkurs oraz wystawę plakatów o tematyce HIV/AIDS.

Ww. działania były działaniami z zakresu profilaktyki uniwersalnej.

W roku szkolnym 2010/2011 nie zrealizowano zadania pn. *Udzielenie pomocy uczniom po inicjacji narkotykowej*, ponieważ nie wystąpiła taka konieczność.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 57, 72-74)

¹¹ 2 zadania nie zostały zrealizowane, bowiem wychowawcy klas nie zgłaszali potrzeby ich przeprowadzenia, co zgodnie z SPP było warunkiem podjęcia realizacji.

¹² W roku szkolnym 2010/2011 w Szkole było 41 klas ((w tym technikum: 9 klas pierwszych, 9 klas drugich, 7 klas trzecich, 8 klas czwartych ogółem 33 klasy technikum, szkoła zawodowa: 2 klasy pierwsze, 3 klasy drugie i 3 klasy trzecie, ogółem 8 klas).

Spośród 8 poddanych badaniu zadań dotyczących profilaktyki narkomanii przewidzianych do realizacji w SPP w roku szkolnym 2011/2012, Szkoła realizowała 6¹³, tj.:

a) zadanie pn. *Dostarczenie wiedzy na temat szkodliwości stosowania środków odurzających* poprzez przeprowadzenie przez wychowawców klas zajęć warsztatowych (lekcji wychowawczych) dotyczących problematyki narkotyków dla uczniów 20 z 31 klas technikum (w tym siedem klas I, siedem klas II, pięć klas III i jedna klasa IV)¹⁴. Zajęcia takie nie zostały przeprowadzone dla uczniów szkoły zawodowej.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 58, 72-74, 76)

Krystyna Komorowska odpowiedzialna za realizację SPP w roku szkolnym 2011/2012 wyjaśniła, że *Wynikało to z niedopatrzenia ze strony wychowawców, którzy zobowiązani byli do przeprowadzenia lekcji wychowawczych na określone tematy wynikające m.in. z programu profilaktyki. Obecnie wzmocnił swój nadzór nad realizacją przez wychowawców zadań wynikających ze Szkolnego Programu Profilaktyki.*

(dowód: akta kontroli str. 46)

b) zadanie pn. *Pomoc uczniom po inicjacji narkotykowej* (opisano w pkt 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego),

c) zadanie pn. *Szybkie reagowanie gdy uczeń przebywający na terenie szkoły jest pod wpływem środków odurzających* było realizowane m.in. poprzez dyżury nauczycieli podczas przerw; zebranie od rodziców uczniów klas pierwszych oświadczeń, czy wyrażają zgodę na wykonywanie testów na obecność narkotyków. Ponadto Szkoła posiadała testy na obecność narkotyków,

d) zadanie pn. *Jasne sformułowanie zasad zachowania w szkole* było realizowane m.in. poprzez lekcje wychowawcze, w czasie których uczniowie ośmiu klas I technikum oraz jednej klasy I szkoły zawodowej zostali zapoznani z regulaminem i statutem oraz zasadami zachowania w szkole, zadanie to nie było realizowane w stosunku do uczniów pozostałych klas I szkoły zawodowej ani uczniów z wyższych poziomów nauczania.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 58, 72-74)

Krystyna Komorowska wyjaśniła, że *ze statutem i regulaminem zapoznawani są uczniowie wszystkich klas pierwszych, zarówno technikum jak i szkoły zawodowej. Trudno mi wyjaśnić dlaczego realizacja tego zadania przez wychowawców w klasach pierwszych szkoły zawodowej nie została udokumentowana poprzez odpowiednie wpisy w dziennikach lekcyjnych. Obecnie wzmocnił nadzór nad prawidłowym dokumentowaniem tematów zrealizowanych godzin wychowawczych przez nauczycieli. Zagadnienia statutu i regulaminu w klasach od drugiej wwyż nie są omawiane oddzielnie tylko przy okazji realizacji innych tematów w ramach godzin wychowawczych.*

(dowód: akta kontroli str. 46)

e) w celu realizacji zadania pn. *Zorganizowanie młodzieży czasu wolnego* w Szkole przeprowadzono warsztaty dziennikarskie, funkcjonowały koła zainteresowań (m.in. klub europejski, szkolne koło Linuxa, koło strzeleckie i kartingowe, klub PCK-HDK) oraz zorganizowano zajęcia sportowe (SKS),

¹³ 2 zadania nie zostały zrealizowane, bowiem wychowawcy klas nie zgłaszali potrzeby ich przeprowadzenia, co zgodnie z SPP było warunkiem podjęcia realizacji.

¹⁴ W roku szkolnym 2011/2012 w Szkole było 38 klas (w tym technikum: 8 klas pierwszych, 8 klas drugich, 8 klas trzecich, 7 klas czwartych, ogółem 31 klas technikum, szkoła zawodowa: 2 klasy pierwsze, 2 klasy drugie i 3 klasy trzecie, ogółem 7 klas szkoły zawodowej).

f) w celu realizacji zadania pn. *Propagowanie zdrowego trybu życia* - w ramach akcji Honorowego Krwiodawstwa zorganizowano konkurs oraz wystawę plakatów o tematyce HIV/AIDS

Działania podejmowane przez Szkołę (za wyjątkiem opisanych w pkt b), były działaniami z zakresu profilaktyki uniwersalnej.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 72-74, 80)

W zakresie ochrony uczniów objętych profilaktyką selektywną przed stygmatyzacją czy uprzedzeniami ze strony społeczności szkolnej pedagog szkolna wyjaśniła, że z uczniami były przeprowadzane indywidualne rozmowy, o których nie wiedzieli pozostali uczniowie. Ponadto wychowawcy zostali uczuleni na konieczność obserwacji zarówno uczniów objętych profilaktyką, jak i ich kolegów celem wyeliminowania ewentualnych zachowań świadczących o uprzedzeniach ze strony środowiska.

(dowód: akta kontroli str. 75)

W roku szkolnym 2011/2012 uczniowie klas I uczestniczyli w zajęciach dotyczących odpowiedzialności karnej nieletnich przeprowadzonych przez policję, realizowanych poza SPP.

(dowód: akta kontroli str. 72-74)

W roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 trzy podmioty zewnętrzne zrealizowały następujące programy profilaktyczne dotyczące narkotyków, które nie wynikały z SPP:

1. Żyję bez ryzyka HIV/AIDS (uczestniczyli w nim uczniowie wszystkich klas I technikum i szkoły zawodowej). Program realizowany przez Specjalistyczną Poradnię Rodzinną Stowarzyszenia Rodzin Katolickich w Zielonej Górze w formie warsztatów.
2. Twoje życie, twój wybór (w Programie uczestniczyli uczniowie ośmiu klas I i II technikum). Zadanie zrealizowane przez Zespół Rockowy „EXCES” w formie programu słowno – muzycznego opartego na polemice z publicznością,
3. Warsztaty profilaktyczne na temat zagrożeń wynikających z sięgania po narkotyki oraz inne środki psychoaktywne (zajęcia przeprowadzono w dwóch klasach II technikum, pięciu klasach III technikum oraz w jednej klasie II szkoły zawodowej) zrealizowane przez Fundację na rzecz profilaktyki i terapii „Bo życie ma sens”.

Realizacja programów wymienionych w poz. 1 i 3 została sfinansowana z dotacji udzielonych z budżetu Miasta Zielona Góra, a realizacja programu wymienionego w pkt 2 została sfinansowana przez Biuro Pełnomocnika ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Szkoła nie poniosła żadnych wydatków ze środków własnych na realizację ww. programów.

(dowód: akta kontroli str. 51)

Programy profilaktyczne były realizowane w stosunku do uczniów, którzy według osądu pedagogów i wychowawców byli najbardziej zagrożeni poszczególnymi typami uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 47)

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że często o możliwości realizacji programu profilaktycznego decyduje stan realizacji podstawy programowej w poszczególnych klasach. W sytuacji zagrożenia realizacji podstawy programowej w danej klasie, nie jest możliwe zrealizowanie programów profilaktycznych.

(dowód: akta kontroli str. 49)

Z wyjaśnień Dyrektora wynikało także, że Szkoła nie organizuje dla rodziców szkoleń i warsztatów w zakresie profilaktyki narkomanii, z uwagi na brak

zainteresowania rodziców tymi zagadnieniami. Na początku każdego roku szkolnego w ramach zebrania z rodzicami przekazywano informacje o możliwych zagrożeniach uzależnieniem od narkotyków i sposobach postępowania rodziców w sytuacji, gdyby zauważyli niepokojące objawy u swoich dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 49)

W SPP nie ujęto zagadnień zagrożenia tzw. „dopalaczami” wobec stwierdzenia, że są to środki odurzające i nie ma potrzeby wyodrębnienia działań w tym zakresie w SPP.

(dowód: akta kontroli str. 4-16, 28-31, 34, 52)

W Szkole nie wykorzystywano materiałów zaproponowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w opracowaniu „Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy przez młodzież. Oferta działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących.”

Stanisław Rogulski wyjaśnił, że pedagog szkolny przygotował materiały dotyczące środków odurzających w tym dopalaczy dla nauczycieli, w celu ułatwienia im przeprowadzenia lekcji wychowawczych na ten temat.

(dowód: akta kontroli str. 71)

W Szkole nie przygotowano i przeprowadzono spotkań i rozmów z rodzicami uczniów, które miały pomóc im w poznaniu problemu tzw. „dopalaczy” oraz wskazać miejsca, w których można uzyskać dodatkowe informacje.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że przyczyną nieprzeprowadzenia rozmów z rodzicami uczniów był brak zainteresowania z ich strony kwestiami profilaktyki uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 50)

W dniu 20 grudnia 2010 r. pedagog szkolny uczestniczył w szkoleniu pn. *Nowe narkotyki tzw. dopalacze*, zorganizowanym przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zielonej Górze.

(dowód: akta kontroli str. 54)

W 2009 r. pedagog szkolny uczestniczył w szkoleniu pn. *Profilaktyka HIV/AIDS* (organizator: Towarzystwo Rozwoju Rodziny w Zielonej Górze).

Mimo nie ujęcia w planach doskonalenia nauczycieli (na rok 2010, 2011 i 2012) szkoleń dotyczących umiejętności profilaktycznych, pedagodzy szkolni uczestniczyli w szkoleniu w zakresie profilaktyki narkomanii pn. *Pedagog wobec kwestii stosowania narkotyków przez uczniów* (2 grudnia 2011 r., organizator - Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii w Zielonej Górze).

Szkoła nie poniosła kosztów w związku z uczestnictwem pedagogów w szkoleniach. W dniach 21 października 2009 r. i 7 listopada 2012 r. odbyły się szkoleniowe rady pedagogiczne, w których uczestniczyło 95 i 90 nauczycieli, dotycząca zapobiegania narkomanii wśród młodzieży. Szkolenia przeprowadzili specjaliści terapii uzależnień z Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii „LOPiT” w Zielonej Górze i z Ośrodka dla Osób Uzależnionych SP ZOZ Nowy Dworek (Koszty organizacji: 2009 r. – 220 zł; 2012 r. – 250 zł).

W związku z powyższymi działaniami Szkoła zrealizowała obowiązek wynikający w § 2 pkt 5 rozporządzenia w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej, dotyczący przygotowania nauczycieli i osób zajmujących się wychowaniem dzieci i młodzieży do przeciwdziałania narkomanii.

(dowód: akta kontroli str. 54)

Nie przeprowadzono ewaluacji Szkolnego Programu Profilaktyki opracowanego 1 września 2010 r. i 1 września 2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 28-31)

Krystyna Komorowska wyjaśniła, że efektywność Programu obowiązującego w roku szkolnym 2011/2012 została oceniona w raporcie z dnia 29 czerwca 2012 r. Z ustaleń kontroli wynika jednak, że w raporcie nie dokonano oceny efektywności działań podejmowanych w zakresie profilaktyki narkomanii.

(dowód: akta kontroli str. 55, 56)

Krystyna Komorowska, która sporządziła raport, odnośnie sposobu dokonania zawartych w nim ocen wyjaśniła m.in., że *nie dokonano oceny efektywności działań podejmowanych w zakresie profilaktyki narkomanii, ponieważ ocena taka nie byłaby adekwatna do podejmowanych działań. Ponadto działania w tym zakresie są działaniami o mniejszej istotności z punktu widzenia Szkoły, ponieważ w naszej ocenie narkotyki są marginalnym zjawiskiem wśród naszych uczniów. Zdecydowanie większym problemem są wśród naszych uczniów: agresja, alkohol i palenie tytoniu oraz wagary.*

(dowód: akta kontroli str. 78)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nie przeprowadzono ewaluacji Szkolnych programów profilaktyki, opracowanych zgodnie z załącznikiem numer 4 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej, mimo tego, że zostało to przewidziane w punkcie V Programów na rok szkolny 2010/2011 i 2011/2012.

Aneta Gendera wyjaśniła: *Nie przeprowadzenie ewaluacji Szkolnego programu profilaktyki obowiązującego w roku szkolnym 2010/2011 wynikało z nadmiernego obciążenia zadaniami mojego stanowiska.*

(dowód: akta kontroli str. 34)

Krystyna Komorowska wyjaśniła: *Nie przeprowadziłam ewaluacji Szkolnego programu profilaktyki obowiązującego w roku szkolnym 2011/2012 z uwagi na brak doświadczenia w tym zakresie oraz nadmierne obciążenie sprawami bieżącymi mojego stanowiska pracy. Nadmieniam, że kwestiami szkolnego programu profilaktyki zaczęłam się zajmować od 1 września 2011 r.*

(dowód: akta kontroli str. 55)

Skutkiem powyższego był brak możliwości oceny skuteczności i przydatności podejmowanych działań w odniesieniu do założonych celów.

2.2. Podejmowanie działań interwencyjnych

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych objętych kontrolą na terenie Szkoły miało miejsce jedno zdarzenie (25 stycznia 2011 r.) dotyczące posiadania i używania środków odurzających przez ucznia. Działania interwencyjne podjęte przez pracowników Zespołu Szkół polegały na powiadomieniu o zdarzeniu dyrektora Szkoły, wychowawczyni, dyrektora ds. wychowawczych oraz powiadomieniu matki ucznia i wezwaniu policji. Z matką ucznia ustalono również, że uczeń uda się do Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii „LOPiT”, aby zorientować się jak mocno jest uzależniony i jaka terapia jest mu potrzebna. Przebieg zdarzenia został udokumentowany w dzienniku zajęć pedagoga szkolnego. Powyższy tryb postępowania był zgodny z § 9 rozporządzenia w sprawie form działalności wychowawczej i zapobiegawczej oraz obowiązującymi w Szkole *Procedurami postępowania nauczycieli w sytuacjach zagrożenia młodzieży demoralizacją*¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 57, 59-70)

¹⁵ Procedura IV *Podejrzanie, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk.*

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Opis stanu
faktycznego

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w Szkole na rzecz uczniów, ich rodziców i nauczycieli była udzielana przez 2 pedagogów szkolnych na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach¹⁶.

(dowód: akta kontroli str. 19-22, 26-27)

W roku szkolnym 2010/2011 i 2011/2012 pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przypadkach zagrożenia uzależnieniem od narkotyków pedagodzy udzieliли 2 uczniom (w listopadzie 2011 r. i styczniu 2012 r.). Pomoc ta polegała na przeprowadzeniu rozmów z uczniami oraz przedstawieniu propozycji udziału w programie wczesnej interwencji wobec uczniów, którzy zostali odnotowani przez szkoły w związku z używaniem alkoholu i narkotyków, będącego częścią międzynarodowego projektu „Fred Goes Net”¹⁷, finansowanego w 2012 roku ze źródeł Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii (w 2011 r. projekt finansował Zarząd Województwa Lubuskiego).

(dowód: akta kontroli str. 57, 80-83)

Ww. uczniom udzielono pomocy, o której mowa w § 5 ust. 2 pkt 8 ww. rozporządzenia. Zastosowana pomoc była adekwatna do istniejącego zagrożenia. Współpraca Szkoły z pracownikami Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej polegała głównie na uczestniczeniu pedagoga szkolnego w comiesięcznych spotkaniach pedagogów ze szkół średnich w mieście z pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznej, na których były omawiane problemy uczniów, w tym także dotyczące używania narkotyków lub ich zagrożenia uzależnieniem. W przypadku wystąpienia zjawiska używania narkotyków przez konkretnego ucznia, o pomoc zwracano się do Lubuskiego Ośrodka Profilaktyki i Terapii, który jest jednostką wyspecjalizowaną w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 47)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁸, wnosi o realizację obowiązku określonego w Szkolnych Programach Profilaktyki, dotyczącego przeprowadzania ewaluacji Programów w celu oceny skuteczności i przydatności podejmowanych działań.

¹⁶ Dz. U. Nr 11, poz. 114

¹⁷ Program realizowany w województwie lubuskim przez Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii w Zielonej Górze, www.lopit.pl/fred-goes-net.html

¹⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 82.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 7 grudnia 2012 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Kontroler
Anna Huziej
specjalista kontroli państwowej

Wicedyrektor
Andrzej Aleksandrowicz

.....
podpis

.....
podpis